

บทบาทพระสงฆ์กับกิจการเพื่อสังคม : กรณีศึกษา พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลยาโณ)

The role of monks and social enterprises : a case study of phra ratchadhammanit (phra phayom kanlayano)

ชนัฐนันท์ ม่วงวิเชียร¹

Chanatnan Muangwichian

Received May 31, 2021 & Revise June 07, 2021 & Accepted September 30, 2021

บทคัดย่อ

ความเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันพระสงฆ์ต้องปรับกลยุทธ์เพื่อช่วยพัฒนาสังคมทั้งทางด้านวัตถุและด้านจิตใจทำให้พระสงฆ์ต้องเข้าไปมีบทบาทในการทำกิจการเพื่อสังคมงานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์กับกิจการเพื่อสังคมในฐานะผู้ประกอบการทางสังคมกรณี พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลยาโณ) ซึ่งให้เห็นถึงความสำคัญ ประโยชน์ รวมถึงข้อจำกัดในการดำเนินงาน 2. นำเสนอแนวทางการเป็นผู้ประกอบการทางสังคมที่เหมาะสมกับพระสงฆ์และสอดคล้องกับบริบทของสังคมปัจจุบัน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและลงพื้นที่เพื่อสังเกตการณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและมีความน่าเชื่อถือ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้รับมาเรียบเรียงเพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยข้อเท็จจริงและหลักฐานเชิงประจักษ์ ผลการวิจัยพบว่าหลักคิดของการทำกิจการเพื่อสังคมของพระพยอมฯ เป็นผลสืบเนื่องมาจากความยากจนในวัยเด็กประกอบกับท่านมีแบบอย่างที่ดีในเรื่องของความซื่อสัตย์คือแม่ของท่าน พระพยอมฯ มีคติสอนใจว่า "เมื่อเห็นประโยชน์ตน รีบทำประโยชน์ตน เมื่อเห็นประโยชน์ผู้อื่น รีบทำประโยชน์ผู้อื่น หรือทำทั้งประโยชน์ตนและผู้อื่นให้ถึงพร้อมกันไปด้วยความไม่ประมาทด้วยการเผยแพร่ สงเคราะห์และพัฒนา ความสำคัญและประโยชน์ของการทำกิจการเพื่อสังคมของพระพยอม กลยาโณ เพื่อช่วยเหลือประชาชนทุกกลุ่มในสังคม ข้อจำกัดคือพระสงฆ์ไม่สามารถทำธุรกิจเพื่อแสวงหาผลกำไรได้อย่างเต็มรูปแบบ สามารถทำได้บางกรณีที่ไม่ขัดต่อหลักพระธรรมวินัย ข้อเสนอแนะสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและพระสงฆ์ผู้ปกครองต้องให้การสนับสนุนพระสงฆ์ที่ทำกิจการเพื่อสังคม

คำสำคัญ: บทบาทพระสงฆ์ กิจการเพื่อสังคม พระราชธรรมนิเทศ และพระพยอม กลยาโณ

¹ วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

College of Social Innovation, Rangsit University.

E-mail : chanatnan@rsu.ac.th

Abstract

Social change, monks need to adjust strategies to help develop society both physically and mentally causing monks to play a role in social enterprise. This research is a qualitative study aimed to 1. study the role of monks as a social entrepreneur in the social enterprise (the case study of Phraratchathamnitte Phrapayom Kanlayano), illustrating the importance, benefits, and limitations in the operation 2. proposing a social entrepreneurship approach that is appropriate for the monks and in harmony with the current society context. Research instruments Researchers collect data from documents and visit field observations to obtain comprehensive and reliable information. And analyze the data by compiling the received data to meet the research objectives, analyzing the data with facts and empirical evidence. The results showed that PhraPhayom's principles of social enterprise in various forms is a consequence of childhood poverty. In addition, PhraPhayom has a good example of being diligent, through his mother's. PhraPhayom has a teaching mindset that "When seeing one's own benefit, hurriedly taking action for one's benefit, When seeing benefits for others, hurriedly taking action for the benefits of others, or taking action for both one's own benefit and others at the same time without any negligences with publishing support and development. The importance and benefits of PhraPhayom Kanlayano's social enterprise to help people of all groups in society. The limitation is that monks cannot do business for full profit can be done in some cases that are not contrary to the principles of moral discipline. Recommendations The National Buddhism Office and the Sangha Parents must support the monks doing social activities.

Keywords: Role of Monks, Social Enterprise, PhraRatchadhammanitet, PhraPhayom Kanlayano.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันทำให้พระสงฆ์ต้องปรับกลยุทธ์เพื่อช่วยพัฒนาสังคมให้ครอบคลุมทั้งทางด้านจิตใจคือ การอบรมธรรมะและหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้พุทธศาสนิกชนเข้าถึงแก่นแท้แห่งธรรม คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ในขณะที่เดียวกันทางด้านวัตถุก็ต้องพยายามหาแนวทางเพื่อช่วยพัฒนาสังคม ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีกินอิ่มนอนหลับ จึงมีความพยายามของพระสงฆ์จำนวนหนึ่งใช้ความทันสมัยให้เกิดประโยชน์โดยทำ "กิจการเพื่อสังคม" ซึ่งรายได้ทั้งหมดจากการประกอบกิจการนำไปพัฒนาสาธารณประโยชน์แก่สังคม

การดำเนินงานพัฒนาสังคมต้องทำเป็นกระบวนการกล่าวคือทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต้องร่วมมือกัน โดยมีหลักสำคัญคือ 1) ควรเริ่มต้นจากสภาพที่ประชาชนเป็นอยู่ 2) สิ่งที่จะต้องพัฒนาเป็นลำดับแรกอาจเป็นด้านเศรษฐกิจ 3) ทุกสังคมมีความเป็นมาของตนอยู่แล้วการที่จะเปลี่ยนแปลงควรต้องเริ่มจาก (1) ละลายก้อนน้ำแข็งคือสร้างแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลง (2) ทำการเปลี่ยนแปลงคือ เสนอความรู้ความคิดที่เป็นการนำสิ่งใหม่แทนสิ่งเก่า (3) ทำก้อนน้ำแข็งใหม่คือสร้างความมั่นคงผสานสิ่งที่เปลี่ยนแปลงเข้าด้วยกัน (4) พยายามสร้างวงในคือการพึ่งตนเอง (self-reliance) แล้วค่อยสร้างวงนอกคือการพัฒนา (development) ขึ้นทีหลัง (5) กระบวนการดำเนินการจะเป็นกระบวนการทั้งสร้างความเจริญไปพร้อมกับการวิจัยโดยกระบวนการมีส่วนร่วม (6) การสร้างความเจริญต้องเป็นกระบวนการ BAN (Balance Ability and Networking) (7) ให้การศึกษาและจัดระเบียบชุมชน (Education and community organization) เน้นวิธีการให้การศึกษาอบรมแก่ชุมชนในทุกเรื่องที่จะทำการพัฒนาเพื่อให้การพัฒนามีความยั่งยืน ตัวบ่งชี้ว่ามีการพัฒนาแล้วคือ สร้างงานสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนในสังคมสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน (Sanya Sanyawiwat, 2008)

การกำหนดแนวทางการพัฒนารวมถึงหลักการต่างๆ จะต้องคิดหาวิธีการที่เหมาะสมกับบริบททางสังคมของคนในท้องถิ่นนั้นๆ ที่จะเป็นผู้ได้รับการพัฒนา และแนวทางการพัฒนาจะต้องยั่งยืนสามารถอำนวยความสะดวกทั้งแก่ปัจเจกบุคคลและสังคมโดยรวม สิ่งเหล่านี้คือแนวทางการพัฒนาที่จะต้องกำหนดเป็นหลักคิดสำหรับพระสงฆ์นักพัฒนารุ่นต่อไป บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ควรจะมุ่งเน้นการพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งทางด้านวัตถุ (วัตถุนิยม) และทางด้านจิตใจ (จิตนิยม) ทั้งนี้การพัฒนาในด้านต่างๆ จะต้องอยู่ภายใต้กรอบที่เรียกว่าคุณธรรมรวมถึงศีลธรรมด้วยซึ่งมีพุทธธรรมอันเป็นฐานและเป็นยุทธวิธีในการพัฒนา (Ekaphot Congkrarian, 2019)

พระสงฆ์จึงควรจะไปมีบทบาทหน้าที่ต่อสังคมตามหลักพุทธธรรมและพุทธพจน์แล้ว ตามสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิต และการบำเพ็ญภาวนาของพระสงฆ์แล้ว มีเหตุผล 3 ประการที่ผลักดันให้พระสงฆ์เข้ามามีบทบาทต่อสังคมคือ ประการแรก การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ต้องอาศัยปัจจัยสี่ชาวบ้านถวาย ประการที่สอง สภาพและเหตุการณ์ในสังคมย่อมมีผลเกี่ยวข้องกับการบำเพ็ญธรรม ประการสุดท้าย โดยคุณธรรมคือเมตตาธรรมพระสงฆ์จะต้องช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ (Phra Maha Somsongsirin Tharo, 1982)

กิจการเพื่อสังคมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาสังคม Muhammad Yunus (อ้างใน Sarinee Achavanantakun (2012) ชี้ให้เห็นว่า “Social entrepreneurship เป็นการประยุกต์เอาหลักการทางธุรกิจและเครื่องมือทางธุรกิจประกอบการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งจะต้องแยกให้ออกระหว่างการแสวงหากำไรกับการสร้างบุญกุศลแก่สังคม” (Sarinee Achavanantakun, 2012)

กิจการเพื่อสังคมที่มุ่งเน้นการทำธุรกิจเพื่อแสวงหากำไรเพื่อนำไปช่วยเหลือสังคมโดยมีเป้าหมายเพื่อให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง Mechai Virawaidaya (2012) อธิบายว่า “การจะทำธุรกิจเพื่อสังคมต้องกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน 3 ประการ คือ ประการแรก เป็นทุนสำรอง ประการที่สอง เป็นทุนขยายกิจการ

ประการที่สาม สนับสนุนกิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์” การวางแผนการดำเนินการพัฒนาสังคมภายใต้การ
ธุรกิจเพื่อสังคมจึงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาสังคม (Mechai Virawaidaya , 2012)

กิจการเพื่อสังคมเป็นการทำธุรกิจที่มุ่งแสวงหากำไร แต่กำไรนั้นอยู่บนพื้นฐานและมีเป้าหมายเพื่อการ
พัฒนาสังคมในแง่มุมต่างๆ อย่างยั่งยืนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การศึกษา สิ่งแวดล้อม สาธารณสุข การมีส่วนร่วม
ของชุมชน สะท้อนให้เห็นภาพรวมของการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม แต่หากจะมองเข้าไปในรายละเอียด
กิจการเพื่อสังคมเหล่านี้มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนมาก เช่น สร้างงานเพื่อชุมชน ฝึกฝนทักษะของชุมชน จัดหา
บริการต่างๆ ให้แก่ชุมชน ยกกระดับการศึกษาของผู้ด้อยโอกาส ฝึกอาชีพให้คนพิการ คุ้มครองสิ่งแวดล้อม ลด
ภาวะโลกร้อน ฯลฯ อีกทั้งไม่มีการผูกขาดทางการค้าซึ่งจะทำให้ผลประโยชน์กระจายไปอย่างทั่วถึง
หมายความว่า “กำไร” จะถูกแบ่งสรรกลับคืนเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมส่วนรวม (ชนฐนนท์ ม่วงวิเชียร,
2561)

ตัวบ่งชี้ที่สำคัญว่ากิจการเพื่อสังคมสามารถพัฒนาสังคมได้ ในเบื้องต้นคือเป้าหมายและทิศทาง
มีชัย วีระไวทยะ (2561) อธิบายว่า “เป้าหมายของกิจการเพื่อสังคมคือ การสร้างรายได้เป็นฐานที่จะสร้าง
ประโยชน์และความเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นของสังคม” อีกทั้งรูปแบบและกลไกของกิจการเพื่อสังคม
ในฐานะภาคส่วนที่สาม (Third sector) มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมโดยมีวิธีการทำงานเป็นภาคี
เครือข่ายการพัฒนาที่เป็นอิสระไม่ซับซ้อนปราศจากการแทรกแซงจากภาครัฐ ผลกำไรจากการดำเนินกิจการ
จะถูกแบ่งสรรกลับคืนเพื่อสร้างสาธารณะประโยชน์แก่สังคม ซึ่งผู้วิจัยต้องการพิสูจน์และชี้ให้เห็นถึงประโยชน์
ของกิจการเพื่อสังคม จึงได้ทำวิจัยแบบเจาะลึกจึงเลือก พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ) ซึ่งเป็นพระสงฆ์
ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจการเพื่อสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการทำกิจกรรมเพื่อสังคมให้เหมาะสม
กับพระสงฆ์ และนำเสนอข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์สำหรับพระสงฆ์ที่จะเป็นผู้ประกอบการทางสังคม
ดำเนินกิจการเพื่อสังคมในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของพระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ) ในฐานะผู้ประกอบการทางสังคมที่
ดำเนินกิจการเพื่อสังคมและชี้ให้เห็นถึงความสำคัญ ประโยชน์รวมถึงข้อจำกัดในการดำเนินงาน
2. นำเสนอแนวทางการเป็นผู้ประกอบการทางสังคมให้เหมาะสมกับพระสงฆ์และสอดคล้องกับบริบทของ
สังคมปัจจุบัน

การทบทวนวรรณกรรม

จากการสืบค้นเอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมโดยใช้หลักธรรม
ทางพระพุทธศาสนา แนวคิด หลักการ ดังนี้

1. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า “ภิกษุ
ทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขของชนเป็นอันมาก

เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย” จากการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยนำมาอธิบายในประเด็นบทบาทของพระสงฆ์นอกจากพระสงฆ์จะต้องศึกษาพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าและประพฤติตนอยู่ในกรอบของพระธรรมวินัยแล้วพระสงฆ์ต้องจาริกไปเพื่อสร้างประโยชน์เกื้อกูลแก่มนุษย์ทั้งหลาย ดังที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงตรัสไว้

2. แนวคิดภาวะผู้นำ (Leadership) ภาวะผู้นำของผู้นำองค์การมีความสำคัญต่อการพัฒนาและการเติบโตขององค์การเป็นระบบความสัมพันธ์ทางสังคมโดยมีสาระสำคัญอยู่ 3 องค์ประกอบ คือ ผู้กระทำ (actor) การกระทำ และการมีปฏิสัมพันธ์ (action and interaction) และสถานการณ์ (situation) (Somboon Suksamran, 1987) จากการทบทวนวรรณกรรมนี้ผู้วิจัยนำมาอธิบายในประเด็นภาวะผู้นำของพระสงฆ์ (พระพยอม กลฺยาโณ) ที่เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาชุมชนและสังคมทั้งในฐานะผู้ที่กระทำ สิ่งที่ทำลงมือทำและการมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนและสังคม แนวคิดดังกล่าวนี้สามารถอธิบายสะท้อนความรู้สึกนึกคิดและตัวตนในการสร้างสาธารณประโยชน์เพื่อสังคมของท่านได้อย่างเด่นชัด

3. แนวคิดภาวะผู้นำเชิงบารมี (House, 1997 อ้างใน Rattikorn Chongvisan, 2013) ผู้นำเชิงบารมีจะรวมเอาเรื่องความเชื่อของผู้ตามในความถูกต้องของผู้นำ การยอมรับอย่างปราศจากคำถามต่อผู้นำ ภาวะผู้นำเชิงบารมีนี้ระบุถึงลักษณะของผู้นำที่ได้รับการมองว่าเป็นผู้มีความพิเศษเหนือธรรมดา (Rattikorn Chongvisan, 2013) จากการทบทวนวรรณกรรมนี้ผู้วิจัยนำมาอธิบายในประเด็นความมีภาวะผู้นำเชิงบารมีของพระพยอม กลฺยาโณ กล่าวคือ กิจกรรมเพื่อสังคมที่พระพยอมฯ ดำเนินการนั้นส่งผลให้ประชาชน ชุมชนและสังคมต่างได้รับประโยชน์กันอเนกอนันต์ เมื่อประชาชนเห็นการกระทำของพระพยอมฯ ศิษยานุศิษย์และประชาชนย่อมเกิดความศรัทธาต้องการให้การสนับสนุนบริจาคและให้ความร่วมมือในกิจการที่ท่านดำเนินการ แนวคิดดังกล่าวจึงสามารถนำมาอธิบายภาวะผู้นำเชิงบารมีของพระพยอมฯ

4. แนวคิดกิจการเพื่อสังคม คือ กิจการที่มีรายรับจากการขาย การผลิตสินค้าและบริการให้บริการที่ถูกตั้งขึ้นเพื่อเป้าหมายอย่างชัดเจนตั้งแต่แรกเริ่มหรือมีการกำหนดเพิ่มเติม หรือปรับเปลี่ยนเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนสังคมและสิ่งแวดล้อม (Nation Social Enterprises Promotion Agency, 2010) จากการทบทวนวรรณกรรมนี้ผู้วิจัยนำมาอธิบายในประเด็น วิธีการดำเนินกิจการเพื่อสังคมของพระพยอม กลฺยาโณ กล่าวคือ กิจกรรมเพื่อสังคมที่พระพยอมฯ ดำเนินการนั้นล้วนแล้วเป็นไปเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น

5. หลักการดำเนินกิจการเพื่อสังคม กำหนดแนวทางไว้ชัดเจนว่า “หากองค์กรมีผลกำไรสามารถนำไปใช้ได้แค่ 3 อย่าง คือ เป็นทุนสำรอง ขยายธุรกิจและเพื่อสาธารณประโยชน์ (Mechai Virawaidaya, 2018) จากการทบทวนวรรณกรรมนี้ผู้วิจัยนำมาอธิบายในประเด็น หลักการดำเนินกิจการเพื่อสังคมที่ยกหลักคิดของ Meechai Virawaidaya (2018) สืบเนื่องจากท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการดำเนินกิจการเพื่อสังคมจนประสบความสำเร็จอย่างแพร่หลาย สังคมได้รับประโยชน์จากกิจการเพื่อสังคมของท่านในวงกว้าง การดำเนินกิจการเพื่อสังคมของพระพยอมฯ ในบทบาทพระสงฆ์ก็เป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์เช่นกันจึงนำ

หลักการนี้มาเพื่ออธิบายแนวทางการดำเนินให้กิจการเพื่อสังคมประสบความสำเร็จและเป็นประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับบทบาทพระสงฆ์กับกิจการเพื่อสังคมเพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ การศึกษาบทบาทของพระราชาธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ) ในฐานะผู้ประกอบการทางสังคมที่ดำเนินกิจการเพื่อสังคมและชี้ให้เห็นถึงความสำคัญ ประโยชน์รวมถึงข้อจำกัดในการดำเนินงานโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แนวคิดภาวะผู้นำและแนวคิดภาวะผู้นำเชิงบารมีเพื่ออธิบายบทบาทและภาวะผู้นำของพระพยอม กลฺยาโณ

แนวทางการเป็นผู้ประกอบการทางสังคมให้เหมาะสมกับพระสงฆ์และสอดคล้องกับบริบทของสังคมปัจจุบัน ใช้แนวคิดกิจการเพื่อสังคมและหลักการดำเนินกิจการเพื่อสังคมเพื่ออธิบายหลักการสำคัญและรูปแบบวิธีดำเนินกิจการเพื่อสังคมให้ประสบผลสำเร็จ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตข้อมูลเป็นการวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจการเพื่อสังคมและผู้ประกอบการทางสังคม ศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับกิจการเพื่อสังคมและกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำกิจการเพื่อสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

แนวทางการศึกษาใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้อ้างอิงและประกอบการวิจัย ข้อมูลที่ได้รับผู้วิจัยจะนำผลที่ได้จากการศึกษาอธิบายบทบาทของพระสงฆ์ในฐานะผู้ประกอบการทางสังคมที่ดำเนินกิจการเพื่อสังคมและชี้ให้เห็นถึงความสำคัญ ประโยชน์รวมถึงข้อจำกัดในการดำเนินงาน และนำเสนอแนวทางการเป็นผู้ประกอบการทางสังคมให้เหมาะสมกับพระสงฆ์และสอดคล้องกับบริบทของสังคมปัจจุบัน

ผลการวิจัย

1. บทบาทของพระราชาธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ) ในฐานะผู้ประกอบการทางสังคมที่ดำเนินกิจการเพื่อสังคม พระพยอมฯ มีแนวคิดที่ไม่สร้างโบสถ์ ไม่สร้างเจดีย์ มีเงินจะซื้อที่เพื่อจะได้สร้างสาธารณูปโภคประโยชน์ให้ได้มากๆ เลือกทำประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่นก็ทำด้วยหลักการคือ **เผยแผร์** พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแก่ประชาชนทุกกลุ่มทั้งเด็ก เยาวชน ประชาชนทั่วไป **สงเคราะห์** ประชาชนให้ได้รับโอกาสที่มีพักอาศัยฝึกอาชีพและเรียนหนังสือตามความสามารถของตน **และพัฒนา** โครงการกิจกรรมของพระพยอมฯ ตั้งขึ้นมาเพื่อช่วยแก้ปัญหาสังคมและบรรเทาความเดือดร้อนแก่ผู้คนในสังคม

ความสำคัญและประโยชน์ของกิจการเพื่อสังคม พระพยอมฯ เป็นพระสงฆ์ที่มีความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมทำกิจการเพื่อสังคมเพื่อช่วยเหลือประชาชนทั้งเด็ก คนชรา ผู้ด้อยโอกาส ฯลฯ ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ฝึกอาชีพและให้การศึกษาแก่ประชาชนเพื่อให้สามารถเลี้ยงตนเองได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

ข้อจำกัดในการดำเนินงาน คนไม่เข้าใจที่คำพระพยอมฯ ว่าเป็นไอ้เสียยอมบ้าง ไม่ใช่กิจของสงฆ์บ้าง แต่พระพยอมฯ มองข้ามถ้อยคำเหล่านั้นเพราะมีคนที่ได้รับประโยชน์จากกิจการเพื่อสังคมของพระพยอมฯ เป็นจำนวนมากซึ่งต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า “ถ้าไม่มีพระพยอมฯ เราจะไปกินนอนกันที่ไหนยังงัย” จึงทำให้พระพยอมฯ มองเห็นคุณประโยชน์มากกว่าค่านินทาเหล่านั้นทำให้ท่านทำกิจการเพื่อสังคมมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

2. แนวทางการเป็นผู้ประกอบทางสังคมให้เหมาะสมกับพระสงฆ์และสอดคล้องกับบริบทของสังคมปัจจุบัน พระพยอมฯ ใช้หลักการบริหารโดยท่านเป็นต้นคิดโครงการกิจการต่างๆ และให้ลูกหม้อทั้งพระสงฆ์และฆราวาสบริหารงานต่อเพราะจะเข้าใจในการทำงานและสามารถสานต่อเจตนารมณ์ได้ในทันที

เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมปัจจุบัน พระพยอมฯ ค่อยๆ ถอยออกมาเพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้เข้ามาบริหารงานแทน ส่วนท่านเป็นคนให้คำปรึกษาซึ่งพระสงฆ์ที่จะเข้ามาเป็นผู้ทำกิจการเพื่อสังคมต้องเข้าไปเรียนรู้และศึกษาการทำงาน of พระพยอมฯ อย่างจริงจังเพราะเป็นงานที่มีคุณูปการแก่สังคมและการดำเนินงานต้องไม่ขัดต่อหลักพระธรรมวินัยด้วย

บทบาทของพระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลยาโณ) ในฐานะผู้ประกอบการทางสังคมที่ทำกิจการเพื่อสังคมในรูปแบบต่างๆ เป็นแนวคิดที่เป็นผลสืบเนื่องจากความยากจนในวัยเด็ก และแบบอย่างที่ดีที่สุดในเรื่องของความขยันอดออมคือแม่ของท่านเอง เมื่อเข้าสู่ร่มกาสาวพัตร์พระพยอมฯ มักระลึกถึงสุภาษิตบทหนึ่งว่า "เมื่อเห็นประโยชน์ตน รีบทำประโยชน์ตน เมื่อเห็นประโยชน์ผู้อื่น รีบทำประโยชน์ผู้อื่น หรือทำทั้งประโยชน์ตนและผู้อื่นให้ถึงพร้อมกันไปด้วยความไม่ประมาท" กิจการเพื่อสังคมของ พระพยอม กลยาโณ สรุปได้ ดังนี้

1. โครงการบวชเณรภาคฤดูร้อน เพื่อให้เด็กได้ศึกษาและใกล้ชิดพระพุทธศาสนาและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ระหว่างว่างเว้นจากการศึกษาในช่วงปิดเทอมภาคฤดูร้อน

2. โครงการเข้าค่ายอบรม เพื่อให้เด็กผู้หญิงและบุคคลทั่วไปได้ศึกษาความรู้พื้นฐานของพระพุทธศาสนาและกิริยามารยาท ประเพณี วัฒนธรรม จากคณะวิทยากรที่ทางวัดจัดให้

3. โครงการร่มโพธิ์แก้ว เพื่อแก้ปัญหาผู้ตกงานประสบปัญหาต่างๆ นานา ให้ที่พัก อาหารและฝึกอาชีพให้เพื่อออกสู่สังคมได้อย่างเข้มแข็ง

4. โครงการเวทีบำเพ็ญประโยชน์ เพื่อฝึกอาชีพให้แก่ผู้ที่เข้าพักอาศัยให้มีความรู้เพิ่มขึ้นเพื่อพัฒนาตนเองไม่ให้เป็นภาระสังคม เพิ่มรายได้และเพิ่มคุณภาพชีวิตให้เป็นที่ยอมรับ

5. โครงการลอกคราบ เพื่อช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ให้ที่พัก ให้อาหารและธรรมะแก่ผู้ต้องการเลิกยาเสพติด

6. โครงการกระบอกสารอกกิเลส ต่อเนื่องจากโครงการลอกคราบ วางแผนให้ผู้ติดยาแก้บวมทรัพย์ที่จะนำไปใช้ในทางที่ผิด เก็บเข้าในกระบอกไม้ไผ่

7. โครงการช่วยน้องท้องทิว เพื่อให้เด็กต่างจังหวัดที่ยากจนเข้ามาหาทุนการศึกษาในมูลนิธิสวนแก้ว นำสินค้าไปจำหน่าย แบ่งเบาภาระพ่อแม่
8. โครงการรณรงค์ผู้ไม่รู้หนังสือ เพื่อช่วยเหลือเด็กกำพร้าและเด็กจรจัดในสังคม ให้ที่พักให้การศึกษา ส่งเรียนให้จบชั้นสูงสุดตามกำลังของเด็ก
9. สลอบมาฟีนไป เพื่อช่วยเหลือผู้ที่ถูกไฟไหม้ น้ำท่วม ถูกไล่ที่ ไม่มีที่พักอาศัย ร่วมกับกรมประชาสงเคราะห์ตั้งเป็นบ้านพักฉุกเฉิน ให้อาหาร ที่พัก เครื่องใช้ที่จำเป็นพร้อมธรรมะที่อบอุ่นแก่ผู้ประสบเคราะห์กรรม
10. โครงการที่พักคนชรา เพื่อเลี้ยงดูคนชราที่ถูกทอดทิ้ง ดูแลรักษาพยาบาลจนวาระสุดท้ายของชีวิต
11. โครงการสะพานบุญ เพื่อเป็นสะพานที่เชื่อมถึงกันระหว่างคนสองสถานะ (คนรวยกับคนจน) โดยมีบุญเป็นตัวเชื่อม
12. โครงการซูปเปอร์มาร์เก็ตฯ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้มาซื้อของในราคาถูกซึ่งเป็นสิ่งของที่มาจากสังฆทานและสิ่งของบริจาค เป็นซูปเปอร์มาร์เก็ตสำหรับผู้ยากไร้
13. โครงการสวนแก้วเนอร์สเซอรี่ เพื่อเลี้ยงดูเด็กกำพร้าโดยการเลี้ยงดู รักษาพยาบาลและส่งเสริม
14. โครงการเพื่อการเกษตรฯ เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติด้านพืชสวนที่บรรพบุรุษได้รักษาไว้ เพื่อเป็นมรดกตกทอดถึงคนรุ่นใหม่
15. โครงการบ่อหมักสิ่งปฏิกูล เพื่อจัดการสิ่งปฏิกูลให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลโดยทำเป็นปุ๋ยหมักใช้กับพืชและต้นไม้
16. โครงการบ้านทักษะชีวิต เพื่อแก้ปัญหาสังคมหลายประการที่เกิดจากความล้มเหลวของสถาบันครอบครัว ให้การสนับสนุนหอพักอาคารเรียนเด็กชาย เด็กหญิงพัฒนาเยาวชนให้กลับเข้าสู่สังคมอย่างมีคุณภาพ
17. โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช เพื่อเก็บรวบรวมพันธุกรรมพืชของจังหวัดนนทบุรี เช่น ไม้ผล ไม้ดอก ไม้ประดับ สมุนไพรและพันธุ์ไม้หายาก
18. โครงการคอนโดสุนัข เพื่อแก้ปัญหาสุนัขเร่ร่อนในเขตเมือง
กองทุนพิเศษ 3 กองทุน “กองทุนลือกบฏ”
กองทุนธนาคารน้ำ เพื่อให้ประชาชนมีน้ำใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคและทำการเกษตร หล่อเลี้ยงอุตสาหกรรมและรักษาระบบนิเวศ
กองทุนผู้สูงวัย เพื่อไว้ให้คนชราได้กินอิ่ม นอนอุ่นในบ้านปลายชีวิต
กองทุนสัมมาชีพ จากอริยมรรคมีองค์แปดของพระพุทธเจ้าคือ สัมมาชีพ การงานชอบ เลี้ยงชีพชอบ ให้การสนับสนุนประชาชนได้ประกอบอาชีพที่ไม่ผิดกฎหมาย ไม่เป็นมิถาชีพ อาทิ ซื้อที่ดินและซื้ออุปกรณ์เครื่องมือเพื่อการประกอบอาชีพ

อภิปรายผลการวิจัย

พระพยอม กลฺยาโณ ทำกิจการเพื่อสังคมด้วยหลักคิดสำคัญคือ "เมื่อเห็นประโยชน์ตนรีบทำประโยชน์ตน เมื่อเห็นประโยชน์ผู้อื่นรีบทำประโยชน์ผู้อื่นหรือทำทั้งประโยชน์ตนและผู้อื่นให้ถึงพร้อมกันไปด้วยความไม่ประมาท อีกไม่นานก็ตายแล้ว ถ้าตายก็จะไม่ได้ทำจึงรีบทำและใช้ร่างกายให้เต็มที่ จะเอาเหงื่อรับใช้พระพุทธเจ้า เหนื่อยเพื่อพระพุทธเจ้า เหนื่อยเพื่อพระพุทธศาสนา จะไม่เหนื่อยเพื่อลูกเพื่อภรรยา"

จากวิธีคิดดังกล่าวนำไปสู่การเป็นผู้ประกอบการทางสังคมให้ความสำคัญกับประโยชน์สาธารณะเป็นประการสำคัญเพราะสิ่งพระพยอมฯ ได้ดำเนินการทั้งหมดนั้นเป็นลักษณะสำคัญของกิจการเพื่อสังคมตามที่ National Social Enterprise Promotion Agency (2010) ได้จำแนกคุณลักษณะของกิจการเพื่อสังคมว่า "1) จะต้องมีเป้าหมายทางสังคมและสิ่งแวดล้อม 2) มีรูปแบบการดำเนินการที่มีความยั่งยืนทางการเงินเป็นมิตรต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม 3) ผลกำไรกลับคืนสู่สังคมและเป้าหมายที่กำหนดไว้ 4) ดำเนินการอย่างโปร่งใส มีธรรมาภิบาล" คุณลักษณะของกิจการเพื่อสังคมทั้งหมดที่กล่าวในข้างต้นเป็นสิ่งที่พระพยอมฯ ได้ดำเนินการทั้งสิ้นและตอบทุกคุณลักษณะของการเป็นกิจการเพื่อสังคม

บทบาทของพระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ) ในฐานะผู้ประกอบการทางสังคมที่ดำเนินกิจการเพื่อสังคม จากคำที่ว่า "ศาสนิกในศาสนาไหนถูกปล่อยปละละเลยจากผู้นำศาสนาให้อดอยากยากจนขั้นขั้นแค้น ผิดเคือง ศาสนานั้นจะอยู่เป็นที่พึ่งของศาสนิกนั้นได้ไม่นาน" จึงมีแนวคิดที่ไม่สร้างโบสถ์ไม่สร้างเจดีย์มีเงินซื้อที่เพื่อจะได้สร้างสาธารณะประโยชน์ให้ได้มากๆ จึงเลือกเดินทางประโยชน์ตนก็ทำ ประโยชน์ผู้อื่นก็ทำด้วยหลักการคือ เผยแพร่ สงเคราะห์ พัฒนา

- ด้านการเผยแพร่ พระพยอมฯ เผยแพร่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแก่คนทุกกลุ่มทั้งเด็ก เยาวชน ประชาชนทั่วไป ผู้ด้อยโอกาสในสังคม ฯลฯ คนทุกกลุ่มล้วนได้รับรสแห่งพระธรรมเข้าสู่ใจด้วยลีลา ท่วงท่า การแสดงธรรมที่เป็นเอกลักษณ์มีความสนุกสนานและแฝงไว้ด้วยหลักการดำเนินชีวิตที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง

- ด้านการสงเคราะห์ พระพยอมฯ ให้การสงเคราะห์ประชาชนทุกกลุ่มในสังคมให้ได้รับโอกาสมีที่พักอาศัย ฝึกอาชีพและได้เรียนหนังสือตามความสามารถของตน อีกทั้งยังช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งด้วยความคิดว่าสามียังหนุ่มสาวท่านเหล่านี้เคยอุปถัมภ์ศาสนามาก่อนเมื่อแก่ชราศาสนาต้องดูแล

- ด้านการพัฒนา โครงการกิจกรรมการพัฒนาของพระพยอมฯ ล้วนเป็นโครงการที่ช่วยแก้ไขและบรรเทาปัญหาสังคมได้ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาปากท้อง ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาสุขนั้ขจรจัดไม่ว่าคนและสัตว์ต่างได้รับประโยชน์อย่างมากจากโครงการของท่าน

ความสำคัญและประโยชน์ของกิจการเพื่อสังคม พระพยอมฯ เป็นพระสงฆ์ที่มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม จากโครงการกิจกรรมทั้งหมดที่ท่านได้ดำเนินการล้วนก่อให้เกิดประโยชน์เพื่อช่วยเหลือประชาชนทั้งสิ้นโดยเฉพาะผู้ยากไร้และผู้อ่อนแอในสังคมทั้งเด็ก คนชรา คนติดยาเสพติด ผู้ด้อยโอกาส ผู้ประสบเคราะห์กรรมรูปแบบต่างๆ อาทิ ไฟไหม้ น้ำท่วม ไร้ที่อยู่อาศัย เป็นต้น เพราะพระพยอมฯ เข้าใจดีกว่าการช่วยเหลือสังคมนอกจากเป็นหน้าที่ของพระโดยตรงแล้ว ในฐานะมนุษย์คนหนึ่งก็คือการแบ่งปันน้ำใจจากผู้พอจะมีกำลัง

ในสังคมไปสู่ผู้อ่อนแอในสังคม โครงการของท่านไม่ได้ต้องการให้เกิดความสูญเปล่าหรือให้เปล่า แต่ท่านต้องการให้เกิดความยั่งยืน เช่น การ ฝึกอาชีพ การฝึกทักษะชีวิตทั้งการให้การศึกษาและการสอนประสบการณ์ตรง (Learning by Doing) ให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมโครงการต่างๆ ที่ทางมูลนิธิวัดสวนแก้วจัดขึ้น

National Social Enterprise Promotion Agency (2010) ให้ความหมาย กิจกรรมเพื่อสังคม (Social Enterprises, SE) ว่า “กิจการที่มีจุดมุ่งหมายหลักในการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยใช้กลไกการจัดการที่ดีของภาคธุรกิจบวกกับความรู้และนวัตกรรมสังคม มีความยั่งยืนทางการเงินจากรายได้หลักที่มาจากสินค้าหรือบริการโดยไม่ต้องพึ่งพาเงินบริจาคและมีการนำผลกำไรที่เกิดขึ้นไปลงทุนซ้ำเพื่อขยายผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้น” ความหมายดังกล่าวสอดคล้องกับวิถีคิดของ Phra Phayom Kanlayano (2020) ที่ว่า “จิตที่คิดจะให้มันสบายกว่าจิตที่คิดจะเอา เราไปคิดเอาอย่างเดียว มันเป็นจิตใจที่เห็นแก่ตัวเห็นแก่ได้ มันต้องมีจิตที่คิดจะให้” แนวคิดดังกล่าวทำให้พระพยอมฯ ได้อุทิศตนเพื่อสร้างสาธารณประโยชน์แก่สังคมหวังจะเป็นอนุสาวรีย์ความดีให้แก่ชีวิตก่อนตาย ด้วยความที่พระพยอมฯ เป็นลูกศิษย์ของหลวงพ่พุทธทาส อินทปัญโญ จึงได้น้อมนำเอาคำสอนของผู้เป็นอาจารย์มาเป็นคตินิยมยึดเหนี่ยวจิตใจในการทำงานว่า “มีแต่วันนี้ที่มีค่า ไม่มีวันหน้าวันหลัง เมื่อวานก็สายเกินแล้ว พรุ่งนี้ก็สายเกินไป”

การดำเนินกิจการเพื่อสังคมของพระพยอมฯ แบ่งเป็นแผนกอย่างชัดเจน อาทิ 1) เกษตรกรรม เพาะปลูก ตอน ข้าว แล้วส่งให้แผนกขายก็ขาย แผนกเก็บก็เก็บ 2) พาณิชยกรรม ฝึกให้เด็กขายของเป็นเด็กนักเรียน โรงเรียนปิดเทอมก็จะมาขายของเก็บผักขาย 3) อุตสาหกรรม ผลไม้ต้องแปรรูป เช่น มะม่วงถ้าเหลือต้อง ดอง กวน และสิ่งของที่มีคนบริจาคมาก็แปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น โตะ แก้ว เป็นต้น อีกทั้งพระพยอมฯ ยังมีเงื่อนไขการทำงาน อย่างมี 4 ชี คือ “ชี้เกียด ชี้ขโมย ชี้เมา ชี้ขอ มีงานให้ทำ มีเงินให้ใช้ มีข้าวให้กิน มาอยู่วัดสวนแก้วห้ามขอเพราะวัดสวนแก้วไม่เลี้ยงขอทาน” เจตนารมณ์ดังกล่าวต้องการให้ผู้มาอาศัยที่วัดสวนแก้ว ได้อบรมบ่มนิสัยตนเอง ได้ฝึกอาชีพ และลด ละ เลิก อบายมุข เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อกลับสู่สังคมอย่างเป็นปกติสุข

ข้อจำกัดในการดำกิจการเพื่อสังคมในฐานะพระสงฆ์ของพระพยอมฯ ท่านกล่าวว่า “คนตาบอด ว่าไปเป็นไอ้เสียยอม ว่าไป แต่คนที่มาอยู่กับเราก็บอกว่า ถ้าไม่มีพระพยอมฯ เราจะไปกินนอนกันที่ไหนยังไง เมื่อสองวันที่ผ่านมามีคนไปนอนที่วัดแห่งหนึ่งที่อยุธยาพ่อลูกตกงาน พ่อกระโดดน้ำตาย ลูกก็ว่าพ่ออย่าทิ้งหนูไปสักพักหนึ่งลูกก็โดดน้ำตายตาม ถ้าสองคนมานอนวัดสวนแก้ว ไม่ตายทั้งพ่อทั้งลูก อาตมาไม่ปล่อยให้ตายเด็ดขาด” จะเห็นว่าการทำกิจการเพื่อสังคมในฐานะพระสงฆ์นั้นอาจมีข้อจำกัดแต่เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่คนหมู่มากจากโครงการต่างๆ ของท่าน คนเห็นต่างจะด่าจะว่าก็ว่าไป แต่เพื่อให้สังคมดีขึ้นท่านก็พร้อมที่จะยอมรับคำด่าว่าเหล่านั้นเพราะการทำงาน Social Enterprises นั้นจะต้องทำงานหลายรูปแบบจึงจะต้องเกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคมและสิ่งแวดล้อมจำนวนมาก ดังนั้นกิจการเพื่อสังคมจึงเป็นงานที่เกิดผลกระทบในวงกว้างต่อสังคม

มีคนกล่าวอ้างถึงหลักพระธรรมวินัยเพื่อต่อว่าพระพยอมฯ ว่า “ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ต้องเป็นผู้ไม่รับเรียกชวนไรณาในจุลศีลมหาศีล” Phra Phayom Kanlayano (2020) อธิบายว่า “ถ้าภิกษุนี้มีเมตตาเป็น

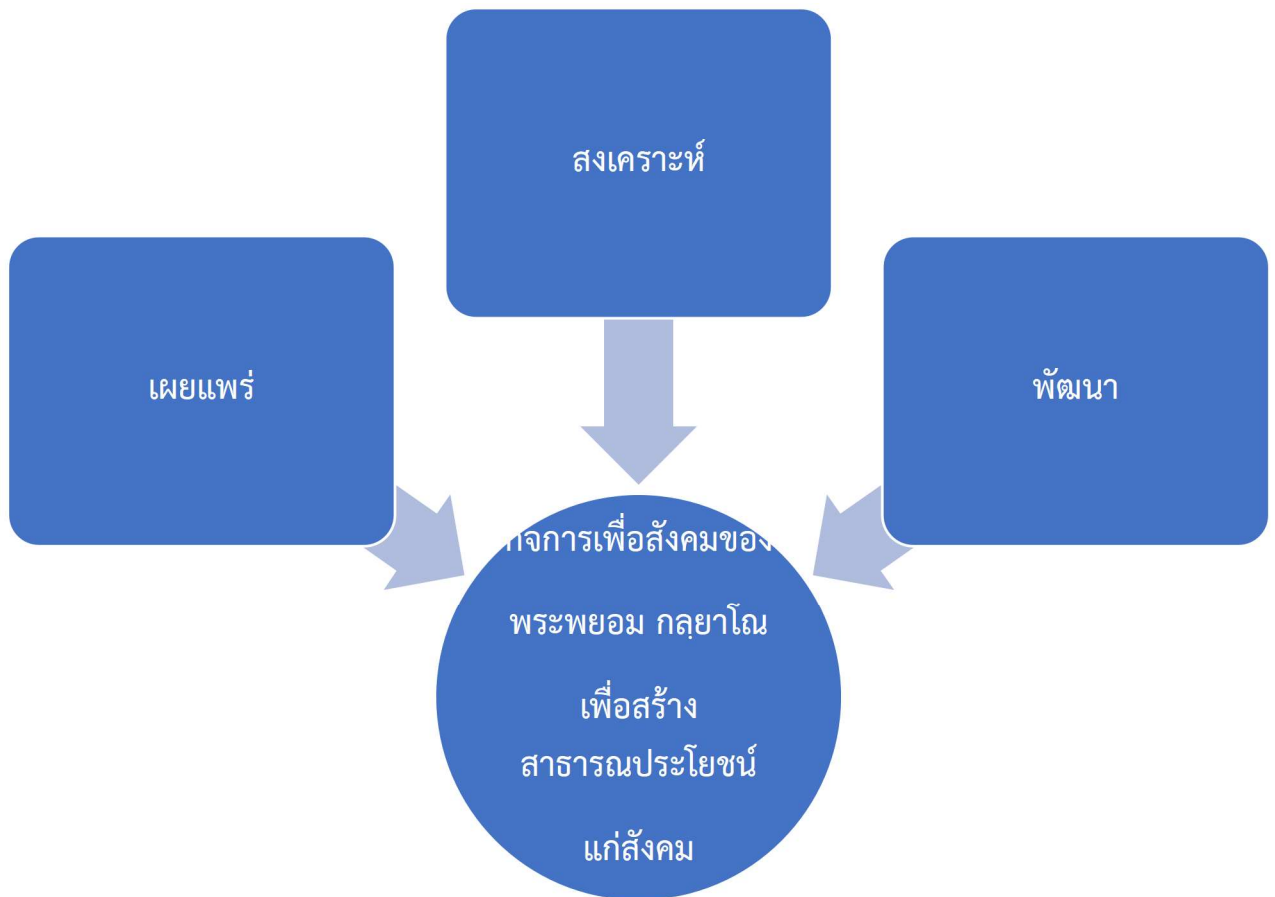
ที่ตั้งอาจจะเลียงบาลีเลียงวินัยเพื่อประโยชน์สุขแก่มหาชนเป็นอันมาก ถ้าอาตมาจะเอาแบบกอดวินัยแน่น แล้วมหาชนเป็นอันมากไม่ได้รับประโยชน์สุขจากชีวิตอาตมาเลย อาตมาก็กอดธรรมวินัยเคร่งแบบทำอะไรไม่ได้ ถ้าเคร่งแบบทำอะไรไม่ได้อย่าไปเคร่งเลย นั่งหลับตาแล้วก็มองอะไรไม่เห็นเลย ถ้าจะหลับตาสงบมันต้องเป็นประโยชน์แทรกเข้าไปด้วย สงบเย็นอย่างเป็นประโยชน์ อย่าหย่อนยานไม่ดี แต่อย่าตั้งใจทำอะไรไม่ได้ กระทั่งจะกินยาถ่ายยังไม่ได้เลยกลัวพยาธิตาย อย่างนี้เขาเรียกโง่บริสุทธิ์ ไม่รู้ว่าชาตินี้เราจะพ้นทุกข์หรือเปล่ากอดวินัยเคร่ง เคร่งวินัยก็อาจจะหลุดพ้นได้ แต่มีเมตตา เมตตาเจโตวิมุตติยากี่แปลว่าหลุดพ้นได้ด้วยเมตตา ถ้าถามว่าสองทางนี้ไปสู่อะไรไปสู่อะไรเหมือนกัน เราเอาทางสายกลาง เราก็สุขเขาก็สุข เรามีบารมีพึ่งตัวเองได้ แล้วยังทำให้เขาได้พึ่งมันน่าจะดีกว่า” พระพยอมฯ ไม่มองว่าเป็นข้อจำกัดแต่มองว่าเป็นโอกาสที่จะได้สร้างประโยชน์เพื่อผู้อื่นภายใต้หลักเมตตาเจโตวิมุตติคือการหลุดพ้นด้วยเมตตา

แนวทางการเป็นผู้ประกอบทางสังคมที่เหมาะสมกับพระสงฆ์และสอดคล้องกับบริบทของสังคมปัจจุบัน พระพยอมฯ ใช้หลักการบริหารโดยท่านเป็นต้นคิดและคัดเลือกทำ QC กันว่า ใครมีหัวทางไหนก็เดินเรื่องไป “ตอนนี้อาตมาเริ่มถอยตัวออก โดยเอาเด็กรุ่นเล็กๆ ที่เลียงมาตั้งแต่เล็ก ตั้งแต่ 7 ขวบ 5 ขวบ บัดนี้มันโตและเรียนเทคนิค เรียนอะไรต่ออะไรเมื่อจบอาตมาก็เอารุ่นเก่าซึ่งอายุ 70 ปี 80 ปี ที่ช่วยกันเป็นกรรมการวัดออกหมดเลย เอารุ่นใหม่ที่เลียงมาตั้งแต่เล็ก (ลูกหม้อ) เป็นผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการ เลขา อะไรต่างๆ ก็ว่าไปมันต้องหาจุดต่อ เราจะไปปล่อยให้เราทำอยู่จนกระทั่งเราตาย เด็กพวกนี้สืบไม่ได้ มีคนถามเยาะว่าถ้าพระพยอมฯ ตายจะอยู่กันอย่างไร ดังนั้นเราต้องรีบวางปล่อยให้เขาทำ ถ้าเขาติดขัดไม่ได้มาปรึกษา ถ้าปล่อยได้ทำเลย ไม่ได้มีนักบริหารจัดการมืออาชีพแต่มีบั้งเอิญเราเพาะบ่มอบรมมันมีข้างเผือกมาเป็นตัวสองตัว เมื่อจะให้สืบต่อก็ต้องให้มาเริ่มสืบแทนเมื่อเรายังไม่ตาย ตรงไหนแนะได้แนะ ตรงไหนนำได้นำ พอเราตายเชื่อว่าที่แนะนำไปนั้นแล้วสร้างฐานไว้ขนาดนี้ไอ้คนรุ่นหลังต่อยอดไม่ได้เป็นความอาภัพของมัน อาตมาลงทุนทำไว้ขนาดนี้สามารถเลี้ยงคนได้เยอะแยะ”

พระพยอมฯ ใช้หลักการบริหารคือการใช้ลูกหม้อในการบริหารงานทั้งพระสงฆ์และฆราวาส เพราะจะเข้าใจการทำงานสามารถเข้ามาสืบสานเจตนารมณ์ของท่านได้ในทันที เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมปัจจุบันจะเห็นว่าพระพยอมฯ ค่อยๆ ถอยออกมาเพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้เข้าไปบริหารแทน ส่วนท่านเป็นคนให้คำปรึกษา พระสงฆ์ที่จะเข้ามาเป็นผู้ประกอบการทางสังคมทำกิจการเพื่อสังคมจึงต้องเข้าไปเรียนรู้และศึกษางานของพระพยอมฯ อย่างจริงจังเพราะเป็นงานที่มีคุณูปการอย่างมากแก่สังคม สิ่งที่ท่านทำไม่ได้ขัดต่อหลักพระธรรมวินัยแม้จะมีคนไม่เห็นด้วยก็ตาม แต่สิ่งที่ท่านทำนั้นเป็นความเมตตาเพื่ออนุเคราะห์และสงเคราะห์ประชาชนในสังคมให้ได้รับความสุข กินอิ่ม นอนอุ่นและมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามวัยและสถานภาพในสังคมกิจการเพื่อสังคมที่พระพยอมฯ ทำจึงทรงคุณค่าและควรค่าแก่การยกย่องเชิดชู

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า พระราชาธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ) ทำกิจการเพื่อสังคมด้วยหลักคิดสำคัญคือ “เมื่อเห็นประโยชน์ตนรีบทำประโยชน์ตน เมื่อเห็นประโยชน์ผู้อื่นรีบทำประโยชน์ผู้อื่น หรือทำทั้งประโยชน์ตนและผู้อื่นให้ถึงพร้อมกันไปด้วยความไม่ประมาท” ด้วยหลักการคือ เผยแพร่ สงเคราะห์ และพัฒนา ความสำคัญและประโยชน์ของกิจการเพื่อสังคมซึ่งพระพยอมฯ เป็นพระสงฆ์ที่มีความเสียสละเพื่อส่วนรวมโครงการกิจกรรมทั้งหมดที่ท่านได้ดำเนินการล้วนก่อประโยชน์เพื่อช่วยเหลือประชาชนทั้งสิ้น ทั้งนี้ก็มีข้อจำกัดในการดำเนินงานคือ มีคนไม่เข้าใจก็ตำว่าเป็นไอ้เสียขอมบ้าง ท่านว่า “คนด่าก็ด่าไป แต่คนที่มาอยู่กับเรากับเห็นว่า ถ้าไม่มีพระพยอมฯ เราจะไปกินนอนที่ไหนยังงี้” เมื่อพิจารณาแล้วจึงเห็นคุณมากกว่าโทษ

ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในฐานะที่เป็นองค์กรกำกับดูแลพระสงฆ์ที่ราชอาณาจักรควรให้การสนับสนุนพระสงฆ์ที่ดำเนินกิจการเพื่อสังคัมรูปแบบ

ต่างๆ อย่างเต็มที่ทั้งการจัดสรรงบประมาณและให้การสนับสนุนในทุกกิจกรรมเพราะนี่คือการทำงานคู่ขนานกับการพัฒนาสังคมของหน่วยงานภาครัฐจึงควรต้องให้ความสำคัญอย่างเต็มที่

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แนวทางการเป็นผู้ประกอบการทางสังคมให้เหมาะสมกับพระสงฆ์และสอดคล้องกับบริบทของสังคมปัจจุบันของพระพยอม กลฺยาโณ ใช้หลักการบริหารโดยท่านเป็นต้นคิดและคัดเลือกทำ QC เอาเด็กรุ่นใหม่ที่ยิ่งมาตั้งแต่เด็ก (ลูกหม้อ) เป็นผู้จัดการ เป็นผู้ช่วยผู้จัดการ ฯ เพราะต้องหาจุดต่อเพื่อให้สามารถสานต่องานได้ในทันที เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมปัจจุบันพระพยอมฯ ค่อยๆ ถอยออกมาเพื่อให้เด็กรุ่นใหม่เข้าไปบริหารแทนส่วนท่านเป็นคนให้คำปรึกษาแทน เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับพระสงฆ์ในบทบาทการเป็นผู้ประกอบการทางสังคมที่ทำการกิจการเพื่อสังคมพระสงฆ์ที่จะเข้ามาเป็นผู้ทำกิจการเพื่อสังคมต้องเข้าไปเรียนรู้และศึกษางานของพระพยอมฯ อย่างจริงจังจะได้เข้าใจปัญหาและหาแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน

ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ พระสงฆ์ที่เป็นเจ้าคณะผู้ปกครองทั้ง เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค ควรให้ความสำคัญจัดให้พระสงฆ์มีการอบรม ศึกษาดูงาน ถอดบทเรียนกิจการเพื่อสังคมของพระพยอมฯ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานเพื่อสังคม อีกทั้งพระสงฆ์ผู้ปกครองต้องให้การสนับสนุนในกิจการเพื่อสังคมของพระสงฆ์ไม่เฉพาะพระพยอมฯ แต่ควรจะสนับสนุนทุกรูปที่มีผลงานการดำเนินกิจการเพื่อสังคมสร้างประโยชน์สาธารณะแก่ประชาชน อาทิ ด้านปัจจัย 4 ด้านทุนทรัพย์ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญคือ กิจการเพื่อสังคมเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาชุมชน สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยควรให้ความสำคัญกับ “ภาคส่วนที่สาม” สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ “บทบาทภาคส่วนที่สามกับกิจการเพื่อสังคม”

เอกสารอ้างอิง

- ชนัฐนันท์ ม่วงวิเชียร. (2562). กิจการเพื่อสังคมกับบทบาทภาคส่วนที่สามเพื่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา คุณมีชัย วีระไวทยะ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต.
- พระมหาสมทรง สิรินธโร. (2525). บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง บทบาทของวัดและพระสงฆ์ในอนาคต. กรุงเทพฯ: ศาสนาเพื่อการพัฒนา.
- พระพยอม กลฺยาโณ. (2563). คนค้นคน: มรดกธรรมของพระพยอม. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2564 จาก <https://www.youtube.com/watch?v=9PeUqE-NEc>.
- มีชัย วีระไวทยะ. (2561). ใฝ่นอกกอก. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2556). ภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบุรณ์ สุขสำราญ. (2530). การพัฒนาตามแนวพุทธศาสนา: กรณีศึกษาพระสงฆ์นักพัฒนา. กรุงเทพฯ: พิมพ์สวย.

สฤณี อาชวานันทกุล. (2555). สร้างโลกไร้จน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

สำนักงานสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ. (2553). กิจการเพื่อสังคม. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2564 จาก <https://www.sethailand.org>.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2551). ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอกพจน์ คงกระเรียน. (2562). บทบาทพระสงฆ์ไทยกับการพัฒนาสาธารณะประโยชน์เพื่อสังคม กรณี พระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต.

Translated Thai References

Chanatnan Muangwichian. (2019). Social Enterprise and the Role of the Third Sector for Sustainable Social Development Case Study Khun Mechai Virawaidaya. Graduate School Rangsit University. (In Thai).

Phra Maha Somsongsirin Tharo. (1982). Role of Thai temples and monks in the future. Documentation for the seminar on the role of temples and monks in the future. Bangkok: Religion for Development. (In Thai).

Phra Phayom Kanlayano. (2020). The human searcher: The inheritance of Phra Phayom. Retrieved on March 26, 2021 from <https://www.youtube.com/watch?v=9PelUqE-NEc>. (In Thai).

Mechai Virawaidaya. (2018). Phai Nok Kor. Bangkok: SE-EDUCATION. (In Thai).

Rattikorn Chongvisan. (2013). Leadership. Bangkok: Chulalongkorn University. (In Thai).

Somboon Suksamran. (1987). Development in accordance with Buddhism: a case study of developer monks. Bangkok: Beautiful print. (In Thai).

Sarinee Achavanantakun (2012). Create a world without poverty. Bangkok: Matichon Publishing House. (In Thai).

National Social Enterprise Promotion Agency. (2010). Social enterprise. Retrieved March 26, 2021 from <https://www.sethailand.org>. (In Thai).

Sanya Sanyawiwat. (2008). Theory and strategy of social development. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (In Thai).

Ekaphot Congkrarian. (2019). Roles of Thai monks and the development of public interest for society in the case of Phra Thammamongkol Yan. (Reverend Father Viriyang Sirintharo, Graduate School Rangsit University. (In Thai).

